

УДК 364.65:314.151.3-054.73:314.113

DOI: <https://doi.org/10.17721/2616-7786.2020/6-1/4>

О. Федоренко, асп.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна
ORCID iD 0000-0002-0316-9894

СОЦІОДЕМОГРАФІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ СОЦІАЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

Представлено результати дослідження соціодемографічних детермінант соціальної інтеграції внутрішньо переміщених осіб із Донецької та Луганської областей, що внаслідок воєнного конфлікту вимушені були мігрувати в інші регіони України. Розглянуто такі параметри: пункт переміщення, фінансовий стан, вид і задоволеність житлом, вид зайнятості, освіта, необхідність перенавчання, спілкування із місцевим населенням, довіра до громади, включення в політичне життя, звернення за державною допомогою. Зазначено, що важливим параметром для подальшої інтеграції внутрішньо переміщених осіб у нову громаду є визначеність чи невизначеність майбутнього.

Ключові слова: внутрішня міграція, соціодемографічні детермінанти, внутрішньо переміщені особи, визначеність майбутнього, приймаюча громада.

Постановка проблеми. Питання вимушеної внутрішньої міграції населення актуальні для України вже шостий рік поспіль. Соціально-політична та соціально-демографічна ситуація в країні зумовлює процеси соціальної ізоляції громадян, що вимушені були мігрувати всередині країни через збройний конфлікт на Сході України. За даними Міністерства соціальної політики України станом на 10 лютого 2020 року в Україні зареєстровано 1440167 внутрішньо переміщених осіб із тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей, а також АР Крим, і ця цифра щоразу збільшується [1]. Поступове збільшення кількості внутрішньо переміщених осіб, а також триваючий воєнний конфлікт означають, що необхідність вивчати міграційні процеси всередині країни, а також особливості адаптації та інтеграції переселенців, досі залишається актуальною для наукової спільноти.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемами внутрішньо переміщених осіб в Україні займаються представники з різних наукових напрямів: психології, соціології, юридичної, економічної сфери, соціальної політики та соціальної роботи. Українські дослідники, що працюють у сфері досліджень щодо розв'язання проблем і особливостей внутрішньо переміщених осіб: О. М. Балакірева, Т. В. Семігіна, В. І. Надрага, О. Є. Блинова, М. М. Слюсаревський, О. Ю. Міхєєва, Ю. В. Середа, В. В. Павлюк, Л. М. Хижняк, А. І. Андрищенко, К. В. Педько та ін.

Підходи до розв'язання проблеми внутрішніх мігрантів і приймаючого населення висвітлені у працях В. І. Надраги, О. М. Балакіревої [2, 3]. Питання, пов'язані з відновленням соціального капіталу внутрішньо переміщених осіб, вивчали Ю. В. Середа та К. В. Педько [4, 5]. Особливості соціальної роботи із ВПО досліджують у своїх наукових роботах Т. В. Семігіна, Н. Є. Гусак, С. О. Трухан [6]. Питаннями психології мігрантів займаються О. Є. Блинова, М. М. Слюсаревський [7]. Соціологічними дослідженнями стратегій переселення внутрішньо переміщених осіб займаються О. Ю. Міхєєва, В. Середа [8]. Організаційно-правові засади соціального захисту ВПО досліджує В. В. Павлюк [9]. Науковці Л. М. Хижняк та А. І. Андрищенко вказують на важливість аналізу соціально-демографічних характеристик внутрішньо переміщених осіб і вибору стратегії адаптації. Виділяють три типи адаптації серед опитаних переселенців: активний, пасивний та "розгублені" [10]. Автори звертають увагу на ресурсний потенціал і активну життєву позицію внутрішньо переміщених осіб стосовно життєдіяльності в нових умовах.

У червні 2018 року Міжнародною організацією міграції, Агентством ООН із питань міграції було проведено

звіт Національної системи моніторингу внутрішньо переміщених осіб, у якому взяли участь 6412 респонденти. За даними звіту, лише 42 % респондентів працевлаштовані, а 54 % із тих, хто шукав роботу, зіткнулися із низкою труднощів, таких як низька оплата, недостатність або відсутність робочих місць, недостатність знань і навичок. Частка переселенців (14 %) зіткнулася із проблемою дискримінації при прийомі на роботу, у тому числі через особливий статус внутрішньо переміщених осіб [11].

Станом на червень 2019 року частка зайнятих переселенців становить вже 46 %. За результатами опитування про матеріальний стан ВПО майже 45 % респондентів відповіли, що грошей їм вистачає на харчування та базові потреби, 33 % – лише на харчування, а 10 % змушені економити й на їжі [12].

Виділені не розв'язані раніше частини загальної проблеми. Недостатньо дослідженим залишається питання соціодемографічних детермінант, які найбільше впливають на успішну соціальну інтеграцію внутрішньо переміщених осіб у нових умовах життя.

Метою статті є представлення результатів аналізу дослідження соціодемографічних характеристик внутрішньо переміщених осіб зрілого віку в процесі їхньої соціальної інтеграції до нових громад.

Виклад основного матеріалу. У дослідженні взяла участь 201 внутрішньо переміщена особа зі Сходу України, а саме 60 % – з Донецької та 40 % – з Луганської областей. Серед них 35 чоловіків (17,4 %) та 166 жінок (82,6 %) віком від 26 до 72 років.

Розглядаються такі параметри: пункт внутрішнього переміщення; вид житла, де наразі проживають внутрішньо переміщені особи; загальна задоволеність житлом; особливості актуального фінансового стану; освіта та необхідність перенавчання у зв'язку зі зміною місця проживання; наявність звернення за державною допомогою; загальний стан здоров'я згідно із самоозвітом. Використовується метод крос-табуляцій для детального представлення описових статистик (коефіцієнт V Крамера та коефіцієнт ϕ).

Результати за населеними пунктами, звідки респонденти були вимушені виїхати та куди мали змогу переїхати, представлені у табл. 1. Із цих результатів видно, що суттєвих змін щодо типу населеного пункту не відбулося. Єдина важлива різниця, яка може бути врахована в цьому випадку, – це кількість населення, яке проживає у містах, звідки було здійснено виїзд, та у містах, куди був здійснений в'їзд. Однак головна тенденція залишається такою: ті, хто проживав у містах, переважно переїхали до міст; ті, хто проживав у селах, переїхали або до селищ міського типу, або до міст.

Таблиця 1

Порівняльний аналіз населених пунктів переселення

	Населений пункт до переселення		Населений пункт після переселення	
	Кількість	Відсоток	Кількість	Відсоток
Місто, обласний центр	141	70,1	125	62,2
Місто	51	25,4	61	30,3
Селище міського типу	7	3,5	8	4,0
Село	2	1,0	7	3,5
Усього	201	100,0	201	100,0

За результатами стосовно житла було виявлене таке:

- 67,2 % респондентів винаймають житло;
- 12,4 % мали змогу купити житло;
- 11,4 % живуть у помешканні для переселенців;
- 7,5 % проживають у родичів;
- 1,5 % мають службове приміщення.

Проте результати стосовно загального рівня задоволеності житлом дуже різняться. Узагальнюючи їх, можна сказати, що дуже невелика кількість респондентів максимально задоволені своїм житлом і комфортом проживання. Отже, житлова проблема досі залишається актуальною для більшості внутрішньо переміщених осіб. Виходячи із цього, варто розглянути більш детально, хто та наскільки задоволений житлом залежно від типу житла, у якому проживають ВПО. Детальні результати наведено у табл. 2.

Згідно з отриманими результатами існує сильний взаємозв'язок між видом житла і задоволеністю ним ($V = 0,247$ при $Sig < 0,01$). Це означає, що вид житла визначає задоволеність ним, проте результати не є однозначними, адже навіть ті, хто придбали житло самостійно, не задоволені ним повною мірою. Найбільш чітка тенденція простежується у випадках проживання в помешканні для переселенців – респонденти, які мешкають у такому житлі, найменше задоволені ним. Ці дані кореспондуються із результатами, виявленими під час проведення фокус-груп із різними групами переселенців, зокрема тими, що компактно проживають у безкоштовному поселенні.

Актуальний фінансовий стан може мати тенденцію до впливу на багато інших аспектів життєдіяльності та на психологічний стан зокрема. Детальні результати розподілу респондентів за фінансовим станом наведено у табл. 3.

Таблиця 2

Задоволеність житлом залежно від виду житла

Вид житла		Задоволеність житлом					Усього
		1	2	3	4	5	
Вид житла	Орендує квартиру (дім)	18	33	39	39	6	135
	Купив новий дім або квартиру самостійно	1	1	4	13	6	25
	Службове приміщення	0	1	0	1	1	3
	Помешкання для переселенців	5	13	1	3	1	23
	У родичів	3	2	3	3	4	15
Усього		27	50	47	59	18	201

Таблиця 3

Розподіл респондентів за фінансовим станом

	Кількість	Відсоток	Кумулятивний відсоток
Серйозні матеріальні труднощі	55	27,4	27,4
Вистачає лише на найнеобхідніше	91	45,3	72,6
Грошей вистачає на все необхідне	46	22,9	95,5
Можна жити комфортно, є можливість відкласти	9	4,5	100,0
Усього	201	100,0	

Результати є досить показовими щодо загальної картини: загалом грошей ВПО вистачає лише на найнеобхідніше 45,3 % респондентів, серйозні матеріальні труднощі мають 27,4 %, і тільки у 4,5 % є можливість відкласти гроші на майбутнє.

Відповідно до цього виникає запитання: чи визначається задоволеність житлом і його вид актуальним фінансовим станом респондентів? За отриманими результатами матеріальний стан визначає задоволеність житлом, зокрема тенденція простежується для тих, у кого скрутний фінансовий стан (задоволеність житлом найменша), і тих, хто має змогу відкласти (задоволеність

житлом найбільша). Такі результати також підтверджуються статистично ($V = 0,275$ при $Sig < 0,01$).

У свою чергу, така ситуація характерна і для виду житла: ті, хто має серйозні матеріальні труднощі й ті, кому вистачає лише на найнеобхідніше, мають тенденцію до винайму житла. Проте це також стосується тих, у кого грошей вистачає на все необхідне. Більш детально із результатами можна ознайомитись за табл. 4. Така тенденція підтверджується статистично, проте коефіцієнт значущості є меншим порівняно з попередніми результатами ($V = 0,216$ при $Sig < 0,05$).

Таблиця 4

Задоволеність житлом залежно від фінансового стану

Фінансовий стан		Вид житла					Усього
		Орендує квартиру (дім)	Купив новий дім (квартиру) самостійно	Службове приміщення	Помешкання для переселенців	У родичів	
Фінансовий стан	Серйозні матеріальні труднощі	31	3	0	13	8	55
	Вистачає лише на найнеобхідніше	67	10	1	8	5	91
	Грошей вистачає на все необхідне	31	10	2	2	1	46
	Можна жити комфортно, є можливість відкласти	6	2	0	0	1	9
Усього		135	25	3	23	15	201

Звернення за державною допомогою також вважається важливим аспектом життєдіяльності внутрішньо переміщених осіб. Згідно з отриманими результатами 17 % респондентів постійно звертаються за державною допомогою; 37 % звертались і отримали допомогу; 14,8 % звертались й не отримали допомоги; менше 1 % не звертались; 15 % не планують звертатися по допомогу. Група переселенців з опитаних, що мали матеріальний стан середній або вище середнього, виявили бажання не виділяти їх у категорію, що потребує додаткової допомоги з боку держави, тому що вважають себе спроможними подолати власні труднощі на рівні з іншими громадянами.

Наступним важливим пунктом є загальний стан здоров'я згідно із самозвітом. За отриманими результатами більшість респондентів (54,2 %) оцінюють свій стан здоров'я як посередній. Відносно невелика кількість осіб оцінюють стан здоров'я як дуже добрий (3,5 %). Добре почувуються 34 % респондентів. Погано та дуже погано почувуються 5 та 3 %, відповідно.

Згідно з отриманими результатами фінансовий стан є однією з найважливіших змінних, яка визначає багато інших, зокрема, це наявність житла, задоволеність житлом, необхідність звернення за державною допомогою, почуття спільності, загального стану здоров'я та ще багато чого. Проте варто зазначити, що місце, звідки переїхала людина, і місце, куди вона переїхала, не мають значення для актуального фінансового стану, адже все одно в більшість респондентів він залишається скрутним і грошей вистачає лише на найнеобхідніше.

Варто зазначити, що населений пункт, звідки виїхали внутрішньо переміщені особи, і населений пункт, куди вони переїхали, відіграє важливу роль у тому, чим займаються внутрішньо переміщені особи. За результатами дослідження населений пункт є визначальним для виду зайнятості ($\phi = 0,438$ при $\text{Sig} < 0,05$): до сіл і селищ міського типу не виїжджали пенсіонери, фрілансери, бізнесмени й ті, хто працює вдома.

Більшість респондентів (145 осіб) зазначили, що їхня трудова діяльність змінилася після переселення: у 43,8 % – кардинально, у 28,4 % – дещо змінилася. За задоволеністю переселенцями власною роботою на даний час картина така: 35,8 % респондентів мають середній рівень задоволеності своєю роботою, але це найбільший показник серед інших варіантів. Трошки менша, але також суттєва кількість переселенців задоволена роботою вище середнього (28,9 %). Крайній нижчий показник – 10,9 % незадоволених узагалі та крайній вищий – 14,9 % повністю задоволених роботою респондентів.

Життя зазнало кардинальних змін для всіх респондентів, незалежно від виду зайнятості. Наймані працівники набагато більше задоволені новою роботою, ніж бізнесмени, ті, хто працює вдома та пенсіонери ($\phi = 0,801$ при $\text{Sig} < 0,01$). Безробітними й тимчасово безробітними виявились респонденти, що мають середню освіту. Найменше безробітних серед тих, хто має вищу освіту ($\phi = 0,582$ при $\text{Sig} < 0,05$).

Причиною безробіття могла стати необхідність навчання нового й опановувати нову професію. Серед респондентів не було тих, кому не довелося б навчатися нового або принаймні отримувати досвід уже безпосередньо на новому робочому місці ($\phi = 0,602$ при $\text{Sig} < 0,01$).

Результати аналізу щодо необхідності отримання нової спеціалізованої освіти показали, що внутрішньо переміщеним особам необхідно було отримати додаткове підвищення кваліфікації або зовсім змінити сферу діяльності після переселення. Отже, аби підвищити чи тримати на гідному рівні власну конкурентоспроможність на

ринку праці, переселенцям необхідно більш активно пристосуватися у сфері працевлаштування.

Актуальний фінансовий стан скрутний або незадовільний для представників усіх видів зайнятості, винятком є тільки дуже невелика кількість бізнесменів ($\phi = 0,530$ при $\text{Sig} < 0,01$). Схожа ситуація і з видом житла: майже всі пенсіонери із вибірки проживають у помешканні для переселенців, 25 респондентів мали змогу придбати житло, інші живуть у орендованому житлі ($\phi = 0,646$ при $\text{Sig} < 0,01$).

Вид зайнятості майже однозначно визначав місце переселення: більшість респондентів переїжджали туди, де мали змогу влаштуватись на роботу; двома винятками є лише наявність родичів у певному місті або переїзд усієї організації, де працюють респонденти ($\phi = 0,930$ при $\text{Sig} < 0,01$). Вид зайнятості також визначає частоту неформального спілкування із представниками громади: незважаючи на те, що більшість респондентів не спілкуються із громадою загалом, вид зайнятості є бар'єром для розвитку неформального спілкування ($\phi = 0,680$ при $\text{Sig} < 0,01$).

Незважаючи на відсутність неформального спілкування із громадою, більшість респондентів мають високий рівень довіри до громади і вважають, що громаді необхідно довіряти ($\phi = 0,575$ при $\text{Sig} < 0,01$). Певною мірою вид діяльності визначає рівень близькості до людей, які живуть поруч, і це може бути пов'язано з необхідністю працювати разом із місцевим населенням.

Цікавий розподіл виявлено щодо почуття спільності серед переселенців. Зокрема, було виявлено статистично значущий зв'язок між видом діяльності та почуттям спільності серед переселенців ($\phi = 0,591$ при $\text{Sig} < 0,01$). Особливо яскраво почуття спільності виражене та важливе для пенсіонерів (це може пояснюватися тим, що більшість пенсіонерів спільно проживають у безкоштовному помешканні), у той час як для найманих працівників воно є найменш важливим, вони взагалі не намагаються заявляти про себе. Велика частка бізнесменів і найманих працівників отримують емоційну підтримку від почуття спільності з іншими переселенцями.

Оскільки переважна більшість респондентів зазнала змін у своїй трудовій діяльності, то було розглянуто взаємозв'язок цього аспекту з іншими соціодемографічними змінними, зокрема, це стосується задоволеності теперішньою роботою. Згідно з отриманими результатами зміна трудової діяльності пов'язана із задоволеністю роботою ($V = 0,205$ при $\text{Sig} < 0,01$). Найбільше задоволені роботою ті, у кого професійна діяльність суттєво не змінилася. Серед задоволених роботою рівною мірою представлені ті, кому довелося отримувати новий досвід безпосередньо на робочому місці, і ті, кому довелося повністю навчатися новому, тобто ті, хто обирає місце для переселення відповідно до наявності робочих місць, зазнали найбільших змін у своїй трудовій діяльності.

Зміни у трудовій діяльності також пов'язані із включенням до політичного життя громади ($V = 0,208$ при $\text{Sig} < 0,01$). Це може свідчити про наміри респондентів бути активними учасниками політичного і трудового життя в новій громаді.

Однією із ключових змінних, яка має зв'язки із багатьма іншими змінними, є актуальний фінансовий стан ВПО. Згідно з отриманими результатами фінансовий стан пов'язаний із задоволеністю теперішньою роботою ($V = 0,364$ при $\text{Sig} < 0,01$). Найменше задоволені роботою ті, хто має скрутне матеріальне становище, відповідно найбільше – ті, кому вдається відкладати гроші.

Також вид житла пов'язаний із фінансовим станом ($\phi = 0,374$ при $\text{Sig} < 0,05$), проте більшість респондентів орендує житло. У респондентів зі скрутним фінансовим становищем з'являються нові сімейні проблеми ($\phi = 0,349$ при $\text{Sig} < 0,01$) і погіршується комфорт

проживання ($V = 0,262$ при $Sig < 0,01$). Фінансовий стан також змушує респондентів звертатися за державною допомогою ($\phi = 0,362$ при $Sig < 0,01$) і отримувати соціальні виплати, матеріальну допомогу для догляду за дітьми тощо. Можливо, найголовнішим є те, що фінансовий стан не дозволяє визначити і спланувати майбутнє через брак фінансових ресурсів. Тому більшість респондентів зі скрутним матеріальним становищем не впевнені, куди рухається їхнє життя ($\phi = 0,421$ при $Sig < 0,01$).

Варто зазначити, що молоді люди більше задоволені своєю роботою, ніж старші, що також може пояснюватися готовністю до прийняття змін.

Отримані дані дозволяють виділити головні сфери життєдіяльності, які мають найвагомійший вплив на адаптацію та інтеграцію внутрішньо переміщених осіб у громаду, а саме економічну (фінансову), соціальну та професійну (рис. 1).

Рис. 1. Виокремлені сфери життєдіяльності ВПО в умовах соціальної інтеграції

Погіршення фінансового стану і житлових умов впливають на появу нових сімейних проблем внутрішньо переміщених осіб і ускладнюють визначеність планування майбутнього, а необхідність перенавчання у зв'язку зі зміною робочого місця може викликати почуття розгубленості перед майбутнім. Проте успішне освоєння нової професії сприятиме включенню до трудового життя громади та більш чіткому баченню майбутнього внутрішньо переміщених осіб.

На соціальне життя внутрішньо переміщених осіб може як позитивно, так і негативно впливати почуття спільності та наявність культурних відмінностей із членами приймаючої громади. Причому наявність емоційної підтримки буде посилювати почуття спільності й, відповідно, створювати позитивне тло задля кращого планування майбутнього в новій громаді.

Висновки. У результаті дослідження соціодемографічних детермінант соціальної інтеграції внутрішньо переміщених осіб були виділені такі головні сфери життя на новому місці проживання, як економічна, професійна та соціальна. Актуальний фінансовий стан є однією із найважливіших змінних, що визначає багато інших. Зокрема, це наявність житла, задоволеність житлом, необхідність звернення за державною допомогою, почуття спільності, загального стану здоров'я та ще багато чого. За результатами дослідження 45,3 % респондентам грошей вистачає лише на найнеобхідніше, серйозні матеріальні труднощі мають 27,4 % і тільки у 4,5 % є можливість відкласти гроші на майбутнє. Більшість респондентів переїжджали туди, де мали змогу влаштуватись на роботу. Майже 70 % опитаних (145 осіб) зазначили, що їхня трудова діяльність змінилася після переселення. Найбільше задоволені роботою ті, у кого професійна діяльність суттєво не змінилася. Більшість респондентів мають високий рівень довіри до громади та вважають, що громаді необхідно довіряти. Фінансовий стан також змушує респондентів звертатися за державною допомогою й отримувати соціальні виплати, матеріальну допомогу для догляду за дітьми тощо. Було виявлено, що фінансовий стан не дозволяє визначити і спланувати майбутнє через брак матеріальних ресурсів. Тому більшість респондентів зі скрутним матеріальним становищем не

впевнені, куди рухається їхнє життя. Умовним результатом інтегрованості до громади можна вважати суб'єктивну оцінку визначеності майбутнього внутрішньо переміщених осіб, оскільки, згідно з отриманими результатами, саме цей компонент є достатньо показовим у контексті включеності до громади.

Перспективи подальших досліджень. У статті описано умовний шлях внутрішньо переміщених осіб у процесі соціальної інтеграції, що тісно пов'язаний із означеними сферами життя, а визначеність або невизначеність майбутнього дуже залежить від індивідуальної успішності в кожній із цих сфер як окремо, так і сукупно. Тому постає необхідність у більш детальному емпіричному дослідженні вищезазначених показників для повного опису процесу соціальної інтеграції внутрішньо переміщених осіб у нових громадах.

Список використаних джерел

- Міністерство соціальної політики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.msp.gov.ua/news/18256.html>.
- Надрага В. І. Проблеми вимушеної внутрішньої міграції населення в контексті концепції "суспільства ризику" / В. І. Надрага // Укр. соціум. – 2015. – № 1(52). – С. 135–140.
- Балакірева О. М. Спектр проблем вимушених переселенців: швидка оцінка ситуації та потреб [Електронний ресурс] / О. М. Балакірева // Укр. ін-т соціал. досліджень. – Режим доступу : <http://www.uisr.org.ua/news/36/83>.
- Середа Ю. В. Соціальний капітал внутрішньо переміщених осіб як чинник локальної інтеграції в Україні / Ю. В. Середа // Укр. соціум. – 2015. – № 3(54). – С. 29–41.
- Педько К. В. Психологічні чинники відновлення соціального капіталу внутрішньо переміщених осіб : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.05 / К. В. Педько. – К., 2019. – 296 с.
- Семигіна Т. В. Соціальна підтримка внутрішньо переміщених осіб / Т. В. Семигіна, Н. Є. Гусак, С. О. Трухан // Укр. соціум. – 2015. – № 2. – С. 65–72.
- Слюсаревський М. С. Психологія міграцій : навч. посіб. / М. М. Слюсаревський, О. Є. Блинова / Нац. акад. пед. наук України, Ін-т соц. та політ. психол. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Київ : Талком, 2018. – 358 с.
- Міхеєва О. Сучасні українські внутрішньо переміщені особи: основні причини, стратегії переселення та проблеми адаптації [Електронний ресурс] / О. Міхеєва, В. Середа. – 2015. – Режим доступу : <http://www.ostrovok.lg.ua/sociology/nauka/oksana-miheieva-viktoriya-sereda-sociologichne-doslidzhennya-suchasni-ukrayinski-vnutrishno>.
- Павлюк В. В. Організаційно-правові основи соціального захисту переселенців (внутрішньо переміщених осіб) як основа реалізації соціальної політики держави / В. В. Павлюк, І. Коробка // Аналітично-інформаційний журнал "Схід". – 2015. – № 3. – С. 20–24.

10. Хижняк Л. М. Інформаційне забезпечення соціального захисту внутрішньо переміщених осіб: досвід України [Електронний ресурс] / Л. М. Хижняк, А. І. Андришченко // Міжнар. наук. форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент. – 2015. – С. 20–28. – Режим доступу: http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/10819/1/Khyzhniak_L_Andriushchenko_A.pdf.

11. Звіт національної системи моніторингу ситуації з внутрішньо переміщеними особами [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу: http://iom.org.ua/sites/default/files/nms_round_10_ukr_press.pdf.

12. Звіт національної системи моніторингу ситуації з внутрішньо переміщеними особами [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу: http://iom.org.ua/sites/default/files/nms_round_14_ukr_web.pdf.

References

1. Ministerstvo sotsialnoi polityky Ukrainy [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu do resursu: <https://www.msp.gov.ua/news/18256.html>.

2. Nadraha V. I. Problemy vymushenoї vnutrishnoi mihratsii naselennia v konteksti kontseptsii "susplstva ryzuku". *Ukrainskyi sotsium*. 2015. № 1(52). S. 135–140.

3. Balakirieva O. M. Spektr problem vymushenykh pereselentsiv: shvydka otsinka sytuatsii ta potreb [Elektronnyi resurs]. *Ukrainskyi instytut sotsialnykh doslidzhen*. – Rezhym dostupu do resursu: <http://www.uisr.org.ua/news/36/83>.

4. Sereda Yu. V. Sotsialnyi kapital vnutrishno peremishchenykh osib yak chynnyk lokalnoi intehratsii v Ukraini. *Ukrainskyi sotsium*. 2015. № 3(54). S. 29–41.

5. Pedko K. V. Psykholohichni chynnyky vidnovlennia sotsialnoho kapitalu vnutrishno peremishchenykh osib : dys. kand. psykhn. nauk : 19.00.05 / Pedko Kateryna Vasylyvna. Kyiv, 2019. 296 s.

6. Semyhina T. V. Sotsialna pidtrymka vnutrishno peremishchenykh osib. *Ukrainskyi sotsium*. 2015. № 2. –S. 65-72.

7. Sliusarevskiy M.S. Psykholohiia mihratsii: navch.posib / M. M. Sliusarevskiy, O. Ie. Blynova; Nats.akad.ped. nauk Ukrainy, in-t sots. Ta polit. Psykholohii. 2-he vyd. pererob. dopov. Kyiv : Talkom, 2018. 358 s.

8. Mikhieieva O. Suchasni ukrainski vnutrishno peremishcheni osoby: osnovni prychny, stratehii pereselennia ta problemy adaptatsii [Elektronnyi resurs] / O. Mikhieieva, V. Sereda. 2015. Rezhym dostupu do resursu: <http://www.ostrovok.lg.ua/sociology/nauka/oksana-miheieva-viktoriya-sereda-sociologichne-doslidzhennya-suchasni-ukrayinski-vnutrishno>.

9. Pavliuk V. V. Orhanizatsiino-pravovi osnovy sotsialnoho zakhystu pereselentsiv (vnutrishno peremishchenykh osib) yak osnova realizatsii sotsialnoi polityky derzhavy. *Analitychno-informatsiinyi zhurnal "Skhid"*. 2015. № 3. S. 20–24.

10. Khyzhniak L. M. Informatsiine zabezpechennia sotsialnoho zakhystu vnutrishno peremishchenykh osib: dosvid Ukrainy. [Elektronnyi resurs] / L. M. Khyzhniak, A. I. Andriushchenko // Mizhnarodnyi naukovy forum: sotsiolohiia, psykholohiia, pedahohika, menezhment. 2015. S. 20-28. Rezhym dostupu do resursu: http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/10819/1/Khyzhniak_L_Andriushchenko_A.pdf.

11. Zvit natsionalnoi systemy monitorynhu sytuatsii z vnutrishno peremishchenymy osobamy [Elektronnyi resurs]. 2018. Rezhym dostupu do resursu: http://iom.org.ua/sites/default/files/nms_round_10_ukr_press.pdf.

12. Zvit natsionalnoi systemy monitorynhu sytuatsii z vnutrishno peremishchenymy osobamy [Elektronnyi resurs]. 2019. Rezhym dostupu do resursu: http://iom.org.ua/sites/default/files/nms_round_14_ukr_web.pdf.

Надійшла до редколегії 02.03.2020
Рецензовано 20.03.2020

O. Fedorenko, Post-graduate Stud.
Kyiv National Taras Shevchenko University, Kyiv, Ukraine
ORCID iD 0000-0002-0316-9894

SOCIODEMOGRAPHIC DETERMINANTS OF SOCIAL INTEGRATION OF INTERNALLY DISPLACED PERSONS

The article presents the results of sociodemographic research features of internally displaced persons from Donetsk and Lugansk regions that were forced to migrate to other regions of Ukraine due to the military conflict. The following features are considered: point of displacement, financial status, housing type and its satisfaction, employment type, education and the need to retrain, communication with local people and community trust, involvement in political life and seeking for the state aid. Current financial status is almost completely affects all other spheres of life. As for the results – 45.3% of the respondents have enough money for only the most necessary things; 27.4% of respondents have material difficulties and only 4.5% have an opportunity to save money. The majority of the respondents have migrated to the places where they were able to get a job. Almost 70% of the respondents (145 people) said that their work activity changed after relocation. The most satisfied respondents are those, which professional activity has not changed significantly. Most respondents have high level of trust to the community and believe that they need to trust the community. The financial condition also forces respondents to apply for state aid and receive social payments, material childcare assistance etc. The obtained results have shown that financial conditions do not allow to determine and plan the future due to lack of material resources. Therefore, the majority of respondents with material difficulties are not sure of their future. An important feature for further integration of internally displaced persons into the new community is certainty or uncertainty of their future.

Keywords: internal migration, sociodemographic determinants, internally displaced persons, certainty of the future, host community.

A. Федоренко, асп.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна
ORCID iD 0000-0002-0316-9894

СОЦИОДЕМОГРАФИЧЕСКИЕ ДЕТЕРМИНАНТЫ СОЦИАЛЬНОЙ ИНТЕГРАЦИИ ВНУТРЕННЕ ПЕРЕМЕЩЕННЫХ ЛИЦ

Представлены результаты исследования социодемографических особенностей социальной интеграции внутренне перемещенных лиц из Донецкой и Луганской областей, которые в результате военного конфликта вынуждены были мигрировать в другие регионы Украины. Рассмотрены следующие параметры: пункт перемещения, финансовое состояние, вид и удовлетворенность жильем, вид занятости, образование и необходимость переобучения, общение с местным населением и доверие к обществу, включение в политическую жизнь и обращения за государственной помощью. Важным параметром для дальнейшей интеграции внутренне перемещенных лиц в новую общину считается определенность или неопределенность в будущем.

Ключевые слова: внутренняя миграция, социодемографические детерминанты, внутренне перемещенные лица, определенность в будущем, принимающее сообщество.